

ASSEMBLEA GENERAL. Sessió ordinària. 15.06.2016 Intervenció del president

Innovació educativa i sistema pedagògic de l'escola

Dilectes amics/amigues i companys de la pedagogia catalana amb bases científiques.

M'adreço a aquesta assemblea com a president per la funció que he assumit per aquest període, però molt especialment com a pedagog amb l'experiència de mestre d'escola i amb l'estudi continuat com a professor universitari per contribuir a aquesta ocupació (no preocupació) social actual tan intensa, a aquesta onada d'innovació educativa, onada d'escoles innovadores.

Situació actual

Hi va haver un desencadenant públic. Jesuïtes Educació des 2013 i 2014 va presentant el Projecte Horitzó 2020. De fet, abans, el 2011 Escola Pia de Catalunya elaborava el projecte d'interdisciplinarietat SUMMEM amb difusió interna. Escoles singulars com Sadako o Virolai, entre d'altres, han iniciat una transformació global de l'organització de l'ensenyament-aprenentatge que han donat a conèixer públicament. Escoles públiques diverses van iniciar experiències globals d'organització de l'ensenyament. Jo conec directament El Martinet (2005), M. Martí i Pol de BdV (2006), Els Pinetons (2007), El Roure Gros (Osona). Hi ha diverses xarxes o agrupacions: escoles actives i vives, pedagogia sistèmica... Hi ha Instituts-escola seccions d'institut i instituts nous... I ara, el 2016 l'onada d'innovació educativa ha fet un sotrac. (Hi ha entrat CaixaBank, aquella que era laCaixa perquè era de Catalunya).

Tot hi entra sota l'epígraf, l'etiqueta: **innovació educativa** però cada centre o institució vol diferenciar-se i per això apareixen a Catalunya moltes denominacions: ambients per a constructivisme, escoles avançades, escolanova21, instituts en transformació, organitzacions que aprenen... Ui!, ui!, ui!

Però fet i fet... forma part de corrents d'arreu dels països occidentals preocupats en constatar la falta d'eficàcia de la institució escolar que no garanteix bons resultats. A d'altres el que els preocupa és constatar l'avorriment escolar i la falta de gust per aprendre d'infants i joves. I tot això forma part del mateix moviment innovació educativa... o no. Sembla el mateix moviment però hi ha intencions i fonaments ben diferents.

Pedagogia amb terminologia científica

Per fer pedagogia-ciència hem de tenir un vocabulari precís. Altra cosa és literatura o creació artística. Em ve a la memòria *Amor i pedagogia* d'Unamuno o la trilogia *Eulàlia la*

benparlada del professor Fullat. Necessitem una terminologia precisa per entendre'ns d'entrada. El Diccionari d'Educació (2011) fet pel centre Termcat amb col·laboració de la SCP ha estat una obra pragmàtica i no ens pot ajudar. Ha posat en català vocabulari segons com el coneixíem en castellà (Dic. Diagonal/Santillana) i en d'altres llengües. Es posa com a sinònim innovació de renovació ignorant els successius moments de renovació pedagògica de Catalunya. Per adequar-se a l'actualitat, identifica innovació educativa amb innovació curricular i també amb innovació didàctica. Confiem fer una aportació científica sòlida amb el Diccionari Enciclopèdic de Pedagogia que no sols s'ha d'escriure en català fent una traducció sinó que s'ha de fer una reinterpretació i redefinició actualitzada dels termes sense perdre els orígens per no caure en confusió. Poso l'exemple de la Bíblia, conjunt de llibres, que en cada època s'ha de traduir, des de les fonts a la significació del temps. La magnífica traducció hermenèutica de la Bíblia en català de Montserrat dels anys 1960s ha estat rellevada per la traducció de la Bíblia Catalana Interconfessional de 1993 per respondre al diàleg interconfessional. És el mateix llibre traduït i interpretat científicament (hermenèutica) i honestament (fidelitat) segons la significació actual.

Em vaig mig ocupar de la terminologia científica precisa quan vaig ser responsable de l'Ordenació educativa de Catalunya el 1981. *Reforma educativa, ordenació educativa, innovacions educatives, renovació pedagògica* han de servir per a precisió conceptual compartida.. Afegeixo *investigació o recerca educativa* i (diferent) *investigació a recerca pedagògica*. Són conceptualitzacions recollides el 1997 a *Supervisió del sistema educatiu* publicat per Ariel. No es parla amb precisió entre professionals i per això veiem tan necessari, com ingent, el *Diccionari Enciclopèdic de Pedagogia*, en català i amb equivalències en sis llengües.

Renovació pedagògica. Canvi que mestres o professors van fent dia a dia, curs a curs, amb experiència reflexionada i anàlisi professional en equip, no per consens sinó per clarificació raonada i fonamentada. Cal direcció de pensament pedagògic.

Innovacions educatives (sempre en plural). Canvis necessaris que s'introdueixen des de fora de l'escola per:

- 1 Noves finalitats objectivades. (salut, alimentació, anorèxia, bulímia, obesitat), (la mort i el dol, la tragèdia personal, l'atemptat, el suïcidi).
- 2 Nous equipaments tècnics. TIC, televisió, informàtica, ràdio, llibre, sortides i colònies (autocars, cases de colònies).
- 3 Nous valors per canvis sociopolítics en la cosmovisió o antropovisió. Orientació sexual, igualtat de gènere, no-violència, terrorisme, religiositat/laïcitat.

També s'introdueixen per societat de consum:

- 4 Port Aventura, Disneyworld, setmana de neu, esports de risc, carnaval i festes d'escola. Poden ser proposta pedagògica però sovint no ho són.

Ordenació educativa. Marc, finalitats i referents comuns, bàsics, mínims. S'ha de concretar en el pla d'estudis perquè és cada institució que ha de fer el currículum escolar adequat als alumnes en el seu context natural, social i cultural. Aquest era el sentit de l'infant i el currículum de Dewey o de l'educació funcional de Claparède.

Recerca educativa. Sobre el procés, les condicions i els resultats de l'educació. Model explicatiu de Wittrock: variables d'entrada, de context (independents) de procés (dependents) i de producte (resultants). Jo hi afegeixo: actualitat comunicativa, que amplia el context; impacte personal, que precisa l'alumne i també el mestre/professor que són les variables d'entrada.

Ciències de l'educació. Expliquen el procés educatiu i fonamenten les decisions pedagògiques. Biologia i neuropsicologia, sociologia d'infants, de joves i de masses, psicologia evolutiva i clínica, economia per al finançament projectat i costos derivats o estalviats.

Recerca pedagògica. Ha d'aportar una explicació integrada dels coneixements de les ciències de l'educació. Ho ha d'explicar sistèmicament, sense separatismes. Ha d'enginyar instruments, ginyes. Ha de construir estructures de pensament decisor. Ha de sistematitzar normes d'actuació. La pedagogia es concreta en didàctica a l'aula, organització a l'escola/institut/col·legi, orientació a l'alumne i a les famílies.

La pedagogia ha d'explicar sistèmicament. (La dita pedagogia sistèmica és més psicologia que pedagogia).

La institució escolar i el sistema pedagògic

Quan s'introdueix una innovació educativa, es duu de fora, cal reajustar el sistema (la renovació pedagògica ja és el reajustament continu del sistema). Potser interessa com a professionals distingir a quin nivell innovem: sistema?, mètode?, tècnica?, procediment?

- Winnetka és un sistema de programa mínim i de desenvolupament.
- Decroly és un mètode de globalització, centres d'interès i passos formals.
- Impremta és tècnica per a l'aprenentatge de la lectura i escriptura que avui s'hauria d'haver modificat amb l'ordinador.
- Dictat preventiu, lectura oral, ús de calculadora són procediments.

A tot se li diu projecte però amb molta imprecisió. L'origen de projecte està en els arquitectes que dibuixen el què es vol construir i amb la memòria adjunta concreten els més mínims detalls de tècniques, de procediments, de materials.

Sistema. Ha d'estar ben muntat, ben travat. S'han d'ajustar les variables dependents. Si es canvia una part del sistema, cal ajustar les altres, el conjunt.

Canvi de matèries a projectes? Ensenyament sense llibres de text?... S'ha de descriure bé l'alternativa i no quedar-se en la negació.

Potser explica més la concreció de les matèries amb modalitats didàctiques: treball individual, treball en equip, treball conjunt amb el mestre.

Ambients – projectes – tallers. Són noves modalitats didàctiques, a vegades poc precises. Cal saber veure els punts de tensió. Cal saber ajustar les tensions: entre activitat de pensament i activitat instruccional, entre treball en equip col·laboratiu i treball individual... (Així com en la bicicleta, ajustar la tensió entre plats i pinyons).

Benvingut el moviment Innovar en educació ! Benvingut!

Compte amb la superficialitat, amb incorporar “innovació” com a talismà màgic, paraula amb contingut imprecís o buida de contingut. Compte amb la moda, quedar bé, etiqueta de prestigi. Compte amb la miopia o il·lusió: innovació-renovació-recerca. Compte amb la ingenuïtat doncs la innovació demana més dedicació, fa necessari multiplicar per dos o més la preparació i la creativitat.

Un moviment de renovació pedagògica no té director, és un corrent general que es propaga –deia Artur Martolell, 1965. Hi ha una coincidència en la cerca i assajos que es fa a cada escola.. En el passat s’organitzaven visites i congressos per al diàleg interprofessional. Actualment, la potència de les TIC permet una difusió ben interessant. En tot cas, caldrà prevenir-nos de l’exhibició on tothom presenta, comunica, difon i potser no es dóna el diàleg i el debat professional en profunditat. Ara bé, els enregistraments audiovisuals són documents debat pedagògic professional. Jo proposo distingir-los dels de difusió. Han de ser enregistraments directes, naturals, sense editatge que es presentin amb els comentaris directes *ad hoc* dels seus actors. Ens podríem estalviar moltes hores de presentació en les nostres trobades i dedicar-les a anàlisi, valoració i redisseny d’alternatives.

El moviment de renovació pedagògica fa més d’un segle que es va iniciar. Les guerres, d’Espanya i Europa van suposar interrupció i, si bé no hi ha escoles totalment tradicionals, sí que encara es manté el model d’escola dels il·lustrats que volia canviar radicalment l’Escola Nova o Activa a Europa i la *Progressive education* a NordAmèrica.

Fins el 1970 teníem un problema de nombre d’alumnes, 50 o 60 per aula per fer un ensenyament actiu i personalitzat. Fins el 2005 les escoles han millorat molt en recursos materials i equipament, especialment amb les TIC. Definitivament que ha modificat el paper del mestre o professor. Ara és “un organitzador de situacions d’aprenentatge”, un “mediador cultural”. Això sens perjudici que el modelatge que el mestre fa com a adult de cultura. Ha de tenir el cap clar, cultura integrada i ser bon comunicador. Estem a punt?

La clau avui està en l’equip, en el treball col·laboratiu. Però cal lideratge pedagògic, un cap pensant i dialogant. L’equip ha de crear, suscitar, impulsar una/un líder, donar-li confiança i temps perquè ens estiri tots. En recerca mèdica, en farmacològica, en robòtica, treballen equips amb un director/a. La salut és atesa per molts metges, en molts hospitals i clíniques. Tots fan innovació?... No tots poden fer innovació, per lliure. Cal avançar amb seguretat; no podem fer segons quins temptejos. Hi ha unes recerques acotades, hi ha uns resultats verificats que després es poden estendre al conjunt de professionals. En educació necessitem centres de referència com hi ha hospitals universitaris i d’altres centres de recerca. La recerca pedagògica és especialment difícil. Ha d’aportat evidències empíriques però de de caràcter social, humà i no és gens fàcil. Ha de tenir fonament en coneixements d’altres ciències per garantir que és generalitzable, que no depèn de l’art personal dels educadors que, indubtablement, sempre és necessari.

Fins aquí un enfocament professional personal.

Contribució de la Societat Catalana de Pedagogia

Aquest assumpte l'hem tractat com a Societat Catalana de Pedagogia, en sessions de Junta. Pensem fer-hi una contribució més participativa en la sessió inaugural del proper curs, al mes d'octubre, centrada en innovació educativa. La pensem com a debat a partir de documents que ja hem elaborat anteriorment, que ens semblen vigents i que tornarem a difondre i a revisar.

La *Contribució de la SCP al debat del Pacte Nacional per a l'Educació a Catalunya* el 2006. <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000004/00000027.pdf>

El document *Pedagogia i participació. Per a una educació de qualitat* amb el debat de la Ley de calidad de la educación de 2002.

<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000003/00000058.pdf>

També *Instituïm l'educació*, ponència que em van encarregar dins les Qüestions d'Estat el 2013 organitzades per Òmnium i l'IEC.

<http://blogs.iec.cat/scp/wp-content/uploads/sites/13/2013/11/QdEducacio16Oteixido.pdf>

Com a societat científica podem convocar i aplegar els diferents sectors i institucions a una participació. No hem d'estar per sobre de ningú sinó fer aquest servei de vertebrar un debat professional i científic comú que afini més que els debats públics als mitjans de comunicació on tothom hi pot dir la seva. Justament perquè aquest debat és públic, tenim el deure de contribuir-hi per responsabilitat científica, professional i social.

Tenim uns minuts per parlar-ne i veure en quina mesura l'assemblea avala aquesta proposta amb les modificacions o precisions que pugem fer-hi tots. Estem a disposició. teniu la paraula.

Martí Teixidó 15.06.2016

Diàleg obert

Aquesta intervenció de 25' es va fer al final de l'assemblea que ja s'havia allargat molt i ja eren les nou del vespre. Podeu fer els vostres comentaris al correu marti.teixido@comunicactiva.org